

W E E K B L A D

VAN HET

NEDERLANDSCH TIJDSCHRIFT VOOR GENEESKUNDE.

DE JONGSTE ENGELSCH E WETGEVING OP HET HOUDEN
VAN MELKKOEIJEN, DEN VERKOOP VAN MELK, ENZ.

MET EENE AANTEEKENING OVER HET VERBREIDEN VAN BESMETTELIJKE ZIEKTEN

DOOR

L. ALI COHEN.

De *Engelsche Geheime Raad* heeft, d.d. 9 Julij 1879, onder intrekking van de vroegere bepalingen op dat stuk, eene Verordening vastgesteld betreffende niet de kwaliteit van de melk, waaromtrent zoo vele voorschriften bestaan, maar betreffende de inrigting van melkerijen, van stallen voor melkkoeijen en van verkoopplaatsen van melk. In hoofdzaak wordt in die Verordening het volgende bepaald:

5. Tot stallen voor melkvee en tot melkerijen mogen alleen zulke plaatsen gebezigd worden, over wier belichting, ventilatie, voldoende ruimte voor lucht, reiniging, drainage en voorziening met water aan de plaatselijke autoriteiten genoegzame inlichting is verstrekt.

Van het voornemen om zulke plaatsen te bezigen, moet aan het plaatselijk gezag eene maand te voren schriftelijke mededeeling gedaan worden.

6. De bovengenoemde inlichting moet ook ten aanzien van de reeds te dien einde gebezigde plaatsen, doen blijken van de gezondheid en goede conditie van de in de stallen staande dieren, de zindelijkheid der vaten, die de voor den verkoop bestemde melk bevatten en de beschutting der melk tegen besmetting en verontreiniging.

7. De plaatselijke autoriteiten zijn bevoegd verordeningen betreffende de reiniging van stallen voor melkvee, melkerijen, bewaar- en verkoopplaatsen van melk en melkvaten vast te stellen.

8. Melk van zieke koeijen mag niet met andere melk gemengd en niet als voedsel voor menschen verkocht of gebruikt worden; als voedsel voor

varkens of andere dieren mag zij slechts na voorafgegaan koken gebezigd of verkocht worden.

9. Personen, die aan gevaarlijke besmettelijke ziekten lijden of in den laatsten tijd geleden hebben of met een aan zulke ziekten lijdend mensch kort te voren in aanraking geweest zijn, mogen noch koeijen melken, noch op eenigerlei wijze bij het verkrijgen, bewaren, verzenden, verkoopen van melk gebezigd worden, zoo lang totdat elk gevaar van besmetting of verontreiniging van de melk voorbij is. Hetzelfde geldt ook van het bezit van eene melkerij, van eene melkverkoopsterij enz. zelf.

10. Bewaar- of verkoopplaatsen van melk mogen niet tot andere oogmerken gebezigd worden, die de zindelijkheid van de genoemde plaatsen, van de melkvaten enz. op eenigerlei wijze in gevaar brengen of eene verontreiniging van de melk doen vreezen.

11. Varkens mogen in koestallen of op plaatsen, waar melk bewaard of verkocht zal worden, niet worden gehouden.

12. Personen, die het beroep als koehouder, melkerijbezitter of melkverkoopster uitoefenen, moeten door de plaatselijke autoriteiten in een register ingeschreven worden. Dit register zal van tijd tot tijd gerevideerd en bijgewerkt worden. De plaatselijke besturen moeten van tijd tot tijd de noodzakelijkheid en den modus van de inschrijving op geschikte wijze ter openbare kennis brengen. Slechts in dit register ingeschrevene personen mogen de bovengenoemde beroepen uitoefenen. De personen, die enkel met het doel om boter en kaas te maken, koeijen houden, of die de melkerij wetenschappelijk drijven, behoeven niet ingeschreven te worden; evenmin zij, die melk van eigen koeijen in kleine hoeveelheden aan hunne arbeiders of burens verkoopen.

Zoo als men ziet, doen de Engelschen, nu ze eindelijk in dit opzigt wat doen, de zaak al heel kras, zóó kras zelfs, dat ik voor mij overtuigd ben, dat veel van deze Verordening in de praktijk tot weinig zal leiden. Ze gaat te ver, om op alle punten uitgevoerd te *kunnen* worden. Men ziet dat in Engeland trouwens meer, en van daar het groote verschil — juist dáár — tusschen een Wet of Verordening op papier en de toepassing er van in het leven. Die dat niet weten, maken zich vaak illusies in dit opzigt en wijzen op Engeland als een land van belofte en schier van volmaaktheid.

Intusschen verdient de zaak zelf alleszins aller aandacht. Toezigt op de melkkoeijen, op de stallen, op den verkoop enz. van melk — *afgescheiden van de kwaliteit van dat voedingsmiddel* — is noodig, maar bestaat nagenoeg nergens, althans niet zóó dat het dien naam verdient. Uit dát oogpunt zal deze Engelsche regeling bepaald overal elders nut kunnen doen.

Dat zulk een toezigt noodig is, is dezer dagen nog hier, in de stad Groningen zelf, gebleken en juist die ervaring geeft mij aanleiding tot het schrijven van deze regelen.

Nadat de roodvonk, na lang vrij algemeen te zijn voorgekomen, eindelijk nagenoeg geheel uit de gemeente was verdwenen en er zelfs soms in eenige weken geen geval meer zich had voorgedaan, kwamen van den 23sten op 24 Julij j.l. plotseling ziektegevallen voor bij 5 familiën in verschillende gedeelten van de stad, waaronder gevallen van hevigen aard. Dat feit was

opvallend en al dadelijk moest aan eene gemeenschappelijke bron der besmetting worden gedacht. De familiën konden elkander niet hebben besmet, nu allen juist ter zelfder tijde werden aangetast. Het duurde niet lang of het bleek, dat op 16 Junij bevorens (dus 5 weken vroeger) een geval van roodvonk was voorgekomen ten huize van een melkboer buiten de voormalige Oosterpoort. Van dat geval was aangifte gedaan ter secretarie der gemeente en het waarschuwingsteeken werd door de politie aangeslagen. Na dat eerste geval kwamen er meer in dat gezin voor, en den 1sten Julij overleed daar een 4jarig kind aan roodvonk. De verkoop en het rondbrengen der melk uit die besmette woning gingen hun gewonen gang en zóó werd ook aan al de boven bedoelde 5 woningen melk gebracht uit de besmette melkerij. Een causaal verband tusschen die plotseling voorgekomen ziektegevallen en de besmette melkerij aan te nemen, lag voor de hand, juist thans, nu de roodvonk gezegd kon worden uit Groningen te zijn verdwenen. Het *positief bewijs in regten* kon, des gevorderd, in casu gewis evenmin worden geleverd als in duizend andere gevallen van dezen aard op het gebied der aetiologie. Maar gewaagd is daarom toch in geen deele het besluit, waartoe de rede ons wel moest leiden. Mijne meening is juist niet, dat in en met de melk zelf de smetstof zal zijn rondgebracht, maar veeleer dat dit door en met de persoon van den melkrondbrenger zal hebben plaats gehad. Wijders zal moeten aangenomen worden dat, vermits op één en denzelfden dag (23 Julij) de ziekte op minstens 5 verschillende plaatsen in de stad (in éene woning bij meerdere personen) werd rondgebracht, toen bepaaldelijk de besmettelijkheid groot, ja het grootst gedurende den loop van de ziektegevallen ten bedoelden huize moet zijn geweest. Waarom en waardoor dat juist op dát oogenblik het geval was, kan nu geheel in het midden gelaten worden. Ik bepaal mij thans enkel tot het feitelijke en tot de gevolgtrekkingen, waartoe de feiten noodwendig aanleiding geven.

Als nu ten onzent eene bepaling hadde bestaan, als sub 9) in vorenstaande Engelsche verordening is vervat, dan zou de melkboer in kwestie niet hebben mogen doen wat hij nu deed en nu in casu strafschuldig zijn geweest, vervolgd hebben moeten worden en zonder eenigen twijfel ook gestraft zijn. Wij hebben echter zulk eene bepaling niet. Maar is dan eene handeling, als nu hier plaats had — en zoo als hier en elders tallooze malen heeft plaats gehad en gewis nog plaats vindt — bij ons geheel onttrokken aan den regter? Ook zonder dat het positieve bewijs geleverd kan worden waarvan ik boven sprak? Volstrekt niet. Immers Art. 8 der Wet van 4 December 1872, *Staatsblad* n°. 134, zegt: „Het is verboden . . . door onvoorzigtigheid of achtefoosheid gevaar van besmetting, dat voorzien kan worden, voor anderen te doen ontstaan”, — terwijl Art. 30, in alinea 3, zegt, dat met eene boete van *f* 5 tot *f* 25 en met gevangenis van 1 tot 3 dagen te zamen of afzonderlijk wordt gestraft overtreding ook van Art. 8, „indien de overtreder met den aard dier ziekte bekend was”. Dat laatste nu had in casu plaats, aangezien aan de woning van den melkboer een bordje, waarop: *Besmettelijke ziekte, roodvonk*, op officieele wijze was aangeslagen geweest. De melkboer c. s. had dus stellig zeker wetens (zij het ook niet willens) door onvoorzigtigheid gevaar van besmetting, dat hij kon — en *moest* — voorzien, voor zijne klanten doen

*

ontstaan. Aangenomen zelfs, dat niet één enkel ziektegeval het gevolg is geweest van des koemelkers onvoorzigtigheid (of ook achteloosheid), dan blijft toch zijne schuld en zijne strafbaarheid dezelfde, aangezien hij c. s. komende uit eene besmette woning anderen in gevaar bracht van besmet te worden. Dat toch is eene „onvoorzigtigheid”, die afgekeurd moet worden en door den Wetgever strafbaar is gesteld, voorbehoudens het bepaalde bij alinea 3 van Art. 30.

Ik denk, dat ik daar iets schrijf, dat menig lezer vreemd zal doen opzien! Want als de Wet dat een en ander zegt (en dat het zoo is, kan een iegelijk lezen), dan is immers ook niet waar, wat men zoo vaak hoort verkondigen, dat het namelijk toch al heel dwaas is, dat aan eene woning een bordje is aangeslagen met de waarschuwing, dat daarbinnen de eene of andere besmettelijke ziekte aanwezig is, terwijl soms de zieke zelf in de kerk, of in de sociëteit is of waar ook behalve in zijne woning, of wel zijne huisgenooten vrijelijk zich in het publiek bewegen (behalve in de school). Dat die zieke soms of dat de huisgenooten vaak dat doen, stem ik gaaf toe. Maar dat hij en zij dat mogen doen, althans straffeloos mogen doen, ontken ik, zooals van zelf spreekt, en ieder met mij wel zal doen, na bovenstaande Wetsartikelen nog eens aandachtig te hebben gelezen en overwogen.

Werd nu in het medegedeelde geval van Julij j.l. te Groningen, dat zoo in het oog liep, de zaak bij den regter gebragt, opdat de schuldige zou worden gestraft? Neen, dat geschiedde niet, en wel om twee redenen. Vooreerst omdat tot dusverre algemeen en overal hier te lande juist dit laatste gedeelte van Art. 8 der Ziektewet, in verband met Art. 30, al heel zelden werd toegepast en er alleszins onbillijkheid in werd gezien, nu voor den strafregter te brengen wat ontelbare malen op gelijke of soortgelijke wijze door anderen straffeloos was gedaan en nog dagelijks pleegt gedaan te worden. Maar juist daarom heb ik gemeend, thans en naar aanleiding van een sterk sprekend geval, eens opzettelijk de aandacht van ieder die 't aangaat, op deze zaak te moeten vestigen. Ik zie toch niet in, waarom zulk eene heilzame bepaling van de Wet in de praktijk nauwelijks gekend moet worden en nagenoeg nooit tot haar regt komt. Kan dat niet anders? Behoort dat niet anders? Ik zou zeggen, ja, — daargelaten, natuurlijk, dat die vragen eigenlijk in 't geheel niet te pas komen, waar spraak is van eene *lex scripta*.

De tweede reden was van geheel anderen aard, en hier kom ik op een in zekeren zin glibberig terrein, vermits ik tegen het doen en het laten van niet weinig geneeskundigen beklag zal inbrengen. (Ik heb hierbij zeer zeker niet het oog op geneeskundigen in eene bepaalde plaats of provincie.) Art. 14 der ziektenwet spreekt van de schriftelijke verklaring van de geneeskundigen, waaruit moet blijken, dat *eene besmettelijke ZIEKTE* uit een huis of vaartuig geweken is. Art. 20 daarentegen schrijft voor, dat het kenmerk met de woorden besmettelijke ziekte enz. aan het besmette huis of vaartuig moet verblijven, todat door eene verklaring van een geneeskundige is gebleken, dat **HET GEVAAR VAN BESMETTING** is geweken.

Het is geheel onnoodig, te wijzen op het groote verschil tusschen beide soorten van geneeskundige verklaringen. Ook valt het niet te betwijfelen, dat het over 't geheel veel gemakkelijker is, eene verklaring af te geven vol-

gens Art. 14, dan eene naar Art. 20. Evenzeer weet ieder, dat het publiek er (natuurlijk) mede gediend is, dat de verklaring volgens Art. 20 zoo spoedig immer doenlijk wordt afgegeven. Dat nu maar al te vaak die verklaring *te vroeg* wordt afgegeven, heeft hier en overal de ervaring dikwijls genoeg geleerd. Dáártegen valt echter niets te doen dan zich te wenden tot de wetenschappelijk en (als ik 't zóo mag noemen) de humanitaire conscientie der geneeskundigen. De Wet bepaalt niet, — en er is geen Wet mogelijk, die zoo iets zou kunnen bepalen, — *wanneer* in eenig geval het gevaar van besmetting is geweken. De bepaling van dat tijdstip moet in elk bijzonder geval aan de conscientie en de prudentie van den medicus overgelaten blijven. En daar het nu wetenschappelijk al heel moeilijk, zoo niet onmogelijk is, met genoegzame zekerheid te bepalen, wanneer — en vooral hoe *vroeg* — in een voorkomend geval het gevaar van besmetting is geweken, zoo zal het noodzakelijk zijn en blijven, om uit het oogpunt van het maatschappelijk belang, dat tijdstip altijd zoo *laat* mogelijk te stellen. De voorzigtigheid eischt dat en de Wet onderstelt het. Wel zullen niet zelden tusschen den lijder of de zijnen en den geneesheer onaangenaamheden zich opdoen, als deze met betrekking tot het ophouden van de ziekte en van het gevaar der besmetting het onderscheid maakt en wil blijven maken, dat in den aard van de zaak en in de bedoeling van de Wet ligt; — wel zal misschien hier of daar aan een weldenkend, conscientieus medicus een lijder of zijne familie onttrokken worden door een ambtgenoot, die 't minder naauw met zich en de maatschappij neemt, — maar de uitzondering zal niet als de regel beschouwd worden! Ook is het niet altijd onkunde of — wat nog erger is — gebrek aan waarheidszin, die eene verklaring als de bedoelde veel vroeger doen afgeven dan wetenschappelijke overtuiging toelaat. Niet zelden toch is het enkel eene zekere onverschilligheid jegens hetgeen niet dadelijk op de behandeling van den lijder betrekking heeft, die de aanleiding is voor de daad, die ieder met mij moet afkeuren.

Op één punt moet nu nog worden gewezen, omdat dit in naauw verband staat tot het zoo even besprokene.

Het is de bepaling der Wet betreffende *de ontsmetting*. Als deze namelijk overeenkomstig letter en geest der Wet algemeen plaats had, dan ware de bestaande kwestie van Art. 20 in de praktijk minder gewichtig, en ook uit het oogpunt van den geneeskundige in het voorkomende geval de verkeerde wets-toepassing beter te verdedigen.

Art. 14 zegt uitdrukkelijk, dat ontsmetting volgens de Wet (Art. 25) van die beteekenis wordt geacht, dat dáárdoor en dáárna *dadelijk* het verbod wordt opgeheven, dat anders opgeheven wordt eerst 8 dagen nadat, blijkens de verklaring van een geneeskundige, de ziekte is geweken.

Werd nu de ontsmetting volgens Art. 25 algemeen en overal door ieder, die het aangaat, toegepast zoo als de Wet het bedoelt en voorschrijft, dan gewis zou met vrij wat meer grond en geruststelling dan nu vaak het geval is, eene verklaring kunnen afgegeven worden, dat ergens „het gevaar van besmetting” is geweken.

Ook in het geval van den koemelker te Groningen was dat bewijs blijkbaar te vroeg afgegeven en was dien ten gevolge het waarschuwingsteeken ook te vroeg weggenomen. En in dat wegnemen lag voor den melkboer wel het

bewijs, dat zijn huis en hij met de zijnen niet meer gevaarlijk waren, en ging het uit dien hoofde dan ook niet aan, hem of de zijnen te vervolgen volgens Art. 8, laatste gedeelte.

De moraal van deze korte beschouwing ligt voor de hand.

Groningen, 25 Augustus 1879.

WETENSCHAPPELIJKE MEDEDEELINGEN.

ONDERZOEK AAN HET PROEFSTATION TE WAGENINGEN VAN EENIGE SOORTEN AMERIKAANSCH GECONSERVEERD VLEESCH. —

Onder dit opschrift bevat de *Landbouw-Courant* van 7 Augustus l.l. het volgende. Eenige in den handel voorkomende blikken bussen, bevattende ongeveer 2 Engelsche ponden geconserveerd rundvleesch, werden met een busmesje geopend, het vleesch er uitgenomen en onmiddellijk gewogen, daarop de hoeveelheid van het in het vleesch voorkomende metaal, benevens de voedingswaarde van het vleesch bepaald. Daarbij werden de hieronder volgende resultaten verkregen.

Naam der exporterende firma	WILSON te Chicago.	CANNING en C ^o . te St. Louis.	BROUGHAM te Chicago.
Vorm der bus	Prismatisch, bodem langwerpigvierk.	Prismatisch bodem vierkant.	Kegelvormig.
Netto inhoud.	745 gram.	822 gram.	780 gram.
Gehalte aan water.	57.3 pCt.	49.2 pCt.	48.9 pCt.
" " asch.	3.6 "	3.5 "	4.4 "
" " eiwit	28.9 "	25.7 "	27.7 "
" " vet en extractstoffen	10.2 "	21.6 "	19.0 "
Metaal in het vleesch eener bus	0.099 grm.	0.026 grm.	0.027 grm.

Deze laatste bepalingen zijn niet geheel nauwkeurig, omdat het metaal gedeeltelijk in geoxydeerden toestand gewogen werd. Het metaal is voor het grootste gedeelte soldeerlood en dus, zoo als de kwalitatieve onderzoeking leerde, een legering van tin met het voor de gezondheid schadelijke lood. Naar aanleiding dezer onderzoekingen mogen in tweeërlei zin eenige opmerkingen gemaakt worden 1°. omtrent den prijs van het Amerikaansch vleesch, vergeleken bij dien van het inlandsche, een vraagstuk van het hoogste economische belang voor ons land. In Nederland worden de bussen van dezelfde grootte als de hier onderzochte tegen *f* 1 per stuk in het klein verkocht. Deze prijs is eigenlijk te hoog om als basis van vergelijking te dienen, omdat bij een eenigszins groot verbruik gemakkelijk een rabat van 5 pCt. wordt verleend. Rekent men het in het vleesch voorkomende vet als half zoo veel waard als de eiwitstoffen, hetgeen zoo wat met de gemiddelde praktische waardebeeping overeenkomt, dan krijgt men